

СИЛАБУС КУРСУ ТЕОРІЯ МУЗИКИ

Освітній ступінь «Бакалавр» Спеціальність 025 «Музичне мистецтво
Освітньо-професійні програми: «Музичне мистецтво естради», «Звукорежисура»
Мова викладання: українська

Керівник курсу:

Супрун Олена Володимирівна доктор філософії

Прореквізити та постреквізити дисципліни

Прореквізити дисципліни:

Середня спеціалізована музична освіта або диплом молодшого спеціаліста
Обов'язкове попереднє вивчення в обсязі 8 класів ДМШ предметів сольфеджіо, музичної літератури.

Постреквізити дисципліни:

Гармонія, Сольфеджіо, Аналіз музичних творів, Фах

Призначення дисципліни

Дисципліна «Теорія музики» належить до циклу дисциплін спеціальної підготовки й призначена сформувати у студентів свідоме сприйняття музики; елементарних музично-технічних навичок, необхідних як під час вивчення курсу, так і в подальшому музичному розвитку; опанувати основними засобами музичної виразності (спочатку в ізольованому виді, а потім у їх взаємозв'язках); підготувати до практичних робіт в курсі сольфеджіо, гармонії, аналізу музичних творів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни «Теорія музики» сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей: ЗК 1, 2,3,4,5, 6, 8,9,12,14 СК 3,4,5, 7, 10,11, 12,13

ЗК1 Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК6 Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК8 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК12 Здатність працювати автономно.

ЗК14 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

СК3 Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4 Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК5 Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК7 Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК10 Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК11 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12 Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК13 Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

Метою навчальної дисципліни «Теорія музики» є:

- дати студентам систему знань та навичок, необхідних для розуміння основних засобів музичної виразності;
- дати студентам необхідні знання щодо музики як мистецтва і мелодії як головного засобу музичної виразності;
- розширити музичний кругозір, збагатити загальнокультурний рівень студентів;
- сприяти розвитку професійних навичок, свідомому відношенню до тексту музичних творів.

Очікувані результати навчання

Вивчення навчальної дисципліни «Теорія музики» забезпечує досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.	ПРН 4
Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.	ПРН 7

Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.	ПРН 11
Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.	ПНР 12
Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.	ПНР 15
Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.	ПНР 17

Зміст і структура курсу

1 семестр

№ тижня	Назва теми	Всього години	Завдання для самостійної роботи
1.	Тема 1. Музичний звук. Його властивості. Нотне письмо.	6	Історія нотного запису. Запис звуків в різних октавах, ключах. Літерне позначення звуків.
2	Тема 2. Мелодія	6	Різні типи мелодичного руху та мелодичної будови.
3	Тема 3. Метр. Ритм. Темп.	6	Групування нот в простих, складних, змішаних розмірах
4	Тема 4. Лад. Тональність	6	Квінтове коло тональностей. Стійкі та нестійкі ступені. Ладове тяжіння.
5,6	Тема 5. Лади народної музики	9	Древньогрецькі старовинні лади. Октавні лади народної музики. Пентатоніки
7	Тема 6. Інтервали	6	Побудова інтервалів від звуку вгору, вниз. Обернення інтервалів. Складні інтервали.
8	Тема 7. Інтервали в умовах ладу	6	Тритони. Характерні інтервали. Побудова в тональності та від звуку.
9	Тема 8. Акорди поза ладом	7	Побудова та визначення тризвуків, септакордів від звуку вгору, вниз. Обернення акордів.

10,11	Тема 9. Акорди в ладу	8	Тризвуки на ступенях ладу. Д7, П7, УП7 з оберненнями та розв'язаннями. Акордові послідовності.
12	Тема 10. Типи тональних співвідносин	7	Тональності 1 ступеню спорідненості. Відхилення та модуляція. Співставлення.
13	Тема 11. Мелізми і їх використання у музиці.	8	Використання мелізмів в музичних творах
14	Тема 12. Позначення акордів в естрадній музиці та джазі	7	Гра на фортепіано акордових послідовностей з різною формою запису.
15,16	Тема 13. Транспозиція	8	Транспонування мелодій.
	Диференційований залік		

Курс «Теорія музики» є теоретичною базою всіх спеціалізацій в навчальних закладах культури. Він повинен розширити музичний світогляд студентів, збагатити їх загальнокультурний рівень, сприяти розвитку професійних навичок. Викладання предмету включає як лекційну так і практичну частини. Слід підкреслити необхідність надання курсу переважно практичної спрямованості. Теоретичний матеріал, не втрачаючи свого фундаментального значення, повинен стати допоміжним елементом у системі навчання. Виходячи з цього, викладач повинен поєднувати викладання теоретичних положень, правил з їх практичним закріпленням у вигляді виконання різних вправ, ілюстраціями конкретними музичними прикладами.

Музичні приклади доцільно підбирати з репертуару, який студенти виконують на уроках спеціального, додаткового музичного інструменту, диригуванні, оркестру, вивчають на сольфеджіо тощо. Слід також використовувати найкращі зразки народної, української, російської, західноєвропейської та сучасної музики.

Особливу увагу потрібно приділити елементарному аналізу музичних творів, що вивчаються на уроках з предметів спеціалізації.

На уроках необхідно поєднувати різні форми роботи - письмові, усні вправи, вправи за фортепіано. Завдання можуть виконуватись як в класі, такі вдома.

Рекомендовано впроваджувати принцип індивідуалізації навчання, враховуючи ступінь попередньої підготовки студентів.

Завдання для самостійної роботи студентів

1. Накреслити частину клавіатури у межах двох октав і позначити улітерній системі всі білі клавіші.
2. Визначити октави, у яких розташовані надані звуки. Відшукати їх на

- фортепіано і назвати у складовій системі.
3. Від усіх основних ступенів звукоряду побудувати на фортепіано вгору і вниз діатонічні півтони.
 4. Від усіх проміжних ступенів звукоряду побудувати вгору і внизхроматичні півтони.
 5. Від усіх проміжних ступенів звукоряду побудувати на фортепіано вгору і вниз діатонічні півтони.
 6. Від усіх основних ступенів звукоряду побудувати на фортепіано вгору і вниз хроматичні півтони.
 7. Надати всі можливі енгармонічні заміни усім 12 звукам октави. Називати їх знизу в гору і навпаки.
 8. Назвати підряд всі 12 звуків октави а) тільки дієзами; б) тільки бемолями.
 9. Переписати народну мелодію у басовий, альтовий, теноровий ключі.
 10. Від кожного ступеня звукоряду побудувати вгору і вниз всі прості діатонічні інтервали.
 11. Зробити енгармонічну заміну запропонованих інтервалів.
 12. Від основних і проміжних ступенів звукоряду будувати на свій розсуд деякі інтервали і робити їх обернення.
 13. Визначити інтервали, що утворюються між голосами у двоголоссі. (Твір з репертуару за спеціальністю, фортепіано або сольфеджіо)
 14. Побудувати на фортепіано від усіх основних ступенів всі види тризвуків
 15. Побудувати на фортепіано від усіх проміжних ступенів звукоряду всі види тризвуків (вгору і вниз)
 16. Від основних ступенів побудувати всі види септакордів.
 17. Визначити знаки у тональностях, користуючись закономірністю виникнення останнього дієзу у мажорних дієтних тональностях на VII ступені ладу, а останнього бемолю у мажорних бемольних тональностях на IV ст..
 18. Знайти у музичній літературі приклади, що написані: а) у гармонічному мажорі; б) у гармонічному мінорі; в) у мелодичному мінорі.
 19. Знайти до кожної тональності квантового кола паралельну і однойменну тональність. Називати ключові знаки.
 20. Підібрати на фортепіано знайомі мелодії у різних тональностях. Записати їх нотами.
 21. Визначити за групуванням розміри наступних тактів: В. Хвостенко (стор. 57-58)
 22. Побудувати на фортепіано і розв'язати тритони (зб.4, зм.5) у тональностях H - dur, Des-dur, Fis-dur, gis-moll, b-moll, dis-moll (зб.4 будується на IV і VI ступенях, а зм.5 на II і VII ступенях)
 23. Побудувати на фортепіано і розв'язати характерні інтервали у тональностях A-dur, fis- moll, Es-dur, c-moll, E-dur, cis-moll, As-dur, f-moll
 24. У тональностях до 4-х знаків в ключі утворювати гармонічні звороти з використанням обернень головних і побічних тризвуків ладу. На дані послідовності скласти мелодії.
 25. Побудувати на фортепіано гармонічні звороти з використанням септакордів та їх обернень.

26. Виконати гармонічний аналіз музичних творів: Р. Шуман. Альбом для юнацтва (7, 9, 18, 24)
27. Визначити лади у народних піснях. Грати ці пісні на фортепіано (див. приклади у зб. В. Хвостенко, стор.230-239).
28. Грати на фортепіано мажорні та мінорні хроматичні гами з назвою звуків від основних та проміжних ступенів звукоряду.
29. Виконати транспозицію у тональності першого ступеня спорідненості самостійно обраних відомих народних пісень.

Рекомендована література

Основна

1. Бородай М., Сивик О. Теорія музики в системі професійної музичної освіти. Навчально-методичний посібник. – Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012.
2. Брайченко Т.Ф. Музична інтерпретація. Хрестоматія. Київ: НАКККіМ, 2011.
3. Смаглій Г.А. Теорія музики. Х., «Ранок», 2013
4. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики. Х., 2001
5. Калашник, М. П. Уроки елементарної теорії музики [Текст] : навч. посібник / М. П. Калашник ; М-во культури України [та ін.]. – 3-е вид., випр., допов. – Харків : Pelican, 2011. – 352 с.
6. Ганзіна Т. Правила з елементарної теорії музики. «Мелосвіт», 2007
7. Майкл Пілхофер, Холлі Дей. «Теорія музики для чайників». Вид. «Діалектика Вільямс», 2021
8. Палійчук І. С. Практикум з курсу «Теорія музики» : навчально-методичний посібник для студентів першого курсу за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» / І. С. Палійчук. – Івано-Франківськ, 2013. – 69 с.
9. Поляковська С. П. Довідковий матеріал з музичної грамоти. – Вінниця : Нова Книга, 2012.
10. В. Черкасов Теорія і методика музичної освіти. Академія 2017 с.240
11. Ярошенко, О. Теорія музики: методичні матеріали для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ступеня «бакалавр» факультетів мистецтв педагогічних навчальних закладів за спеціальністю 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 87 с.

Додаткова

1. Виноградов В.Р. "Елементарна теорія музики і сольфеджіо". Частина 2. Видавництво "Музична Україна", К., 1972 р.
2. Дорофєєва В. Книга Теоретичні аспекти сучасної української музики : Ліра-Київ, 2017, с. 195
3. Прохорова Л.В. Українська естрадна школа. Вінниця : Нова Книга 2006.
4. Смаглій Г.А.-Маловик Л.В. "Основи теорії музики". Підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтв. Х., " Факт" 2005р.
5. Юцевич Ю. Є. Музика : словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга- Богдан, 2003. – 352 с.

Інтернет-джерела.

1. <https://www.rishamanis.com/uroki-muzyki/muzykalnaja-gramota/teorija-muzyki->

- [knigi/](#)
- <https://w.bibliotece.pl/345750/Historia+muzyki>
 - https://vesna.music.mos.ru/about/library/Sposobin_I_V_Elementarnaya_teoria_muzyki.pdf
 - https://gryvul.school/music_theory

Політика навчальної дисципліни

Політика оцінювання: Максимальна кількість балів з дисципліни «Теорія музики» за семестр – 100 балів.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Контрольна робота	Сума
Змістовий модуль 1								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7		
5	5	5	5	5	5	5	5	40

Поточне тестування та самостійна робота								Диф. Зал.	Сума
Змістовий модуль 2									
T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		
5	5	5	5	5	5	5	5	20	60

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Відвідування	10
Опитування під час занять — усні, письмові	15
Змістовий модуль 1	20
Змістовий модуль 2	20
Екзамен — письмовий, усний	35

Поточний контроль передбачає оцінювання теоретичної підготовки із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях та набутих практичних навичок під час виконання завдань.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є диференційований залік.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою, яка переводиться відповідно у національну шкалу («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалу європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС – А, В, С, D, E, FX, F).

Критерії оцінювання знань студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика перескладання

Політика перескладання. Перескладання кожної з форм поточного контролю здійснюється за бажанням студента один раз зі зниженням оцінки на один бал від отриманого результату за чотирибальною системою оцінювання. Перескладання модулів відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика академічної доброчесності

Списування під час поточних занять, контрольних робіт, тестування та заліку заборонені.

Політика відвідування

Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. З об'єктивних причин (напр., хвороба) навчання може відбуватися в онлайн формі за погодженням із керівником курсу.